

CZU: 343.2

DOI: <https://doi.org/10.67457/lv26.1.03>Andrei CAZACICOV¹andreicazacikov@gmail.com

INDIVIDUALIZAREA PEDEPSEI PENALE DEFINITIVE ÎN CAZUL RECALIFICĂRII FAPTEI ÎN TEMEIUL EFECTULUI RETROACTIV AL LEGII PENALE

Abstract: Interpretarea restrictivă a legii penale, chiar dacă este defavorabilă, nu este expres interzisă, respectiv nu încalcă principiul legalității incriminării, dar poate condiționa o prejudiciere a drepturilor și intereselor legitime ale justifiabililor, viciind practicile jurisprudențiale și, în unele situații, poate conduce la condamnarea țării la CtEDO. Astfel, obiectul prezentului studiu îl constituie cazurile întâlnite foarte des în practica judiciară autohtonă de interpretare restrictivă a prevederilor art. 101, alin. (7) Cod penal, interpretare ce goleşte de substanță caracterul retroactiv al legii penale. Analiza efectuată scoate în evidență o altă abordare, la moment minoritară, a prevederilor normei penale nominalizate, care însă este în litera și spiritul legii. Potrivit acestei viziuni, recalificarea faptei în temeiul efectului retroactiv al legii penale determină o nouă reindividualizare a pedepsei penale definitive, fără a limita instanța de judecată la doar două opțiuni: stabilirea maximului sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă sau menținerea pedepsei stabilite prin hotărârea irevocabilă.

Cuvinte-cheie: retroactivitate, recalificare, individualizare, pedeapsă penală, interpretare restrictivă, principiul legalității.

THE INDIVIDUALIZATION OF FINAL CRIMINAL SENTENCES IN THE CONTEXT OF OFFENCE RECLASSIFICATION BASED ON THE RETROACTIVE APPLICATION OF CRIMINAL LAW

Abstract: The restrictive interpretation of criminal law, even when it is unfavorable, is not expressly prohibited and does not, as such, infringe the principle of legality of criminalization; nevertheless, it may result in prejudice to the rights and legitimate interests of litigants, may vitiate judicial practice, and, in certain situations, may lead to the State being condemned by the Euro-

¹ doctor în drept, lector universitar, Catedra „Drept penal și criminologie”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>), e-mail: academia@mai.gov.md; judecător în cadrul Curții de Apel Centru, e-mail: andreicazacikov@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1117-1684>

pean Court of Human Rights. Accordingly, the subject matter of the present study consists of cases very frequently encountered in domestic judicial practice involving a restrictive interpretation of the provisions of article 101, par. (7) of the Criminal code – an interpretation which deprives the retroactive effect of criminal law of its substance. The analysis carried out highlights a different approach, currently a minority one, to the provisions of the aforementioned criminal norm, which is nevertheless consistent with both the letter and the spirit of the law. According to this view, the reclassification of the act on the basis of the retroactive effect of criminal law also entails a new re-individualization of the final criminal sentence, without limiting the court to only two options: either setting the sentence at the maximum penalty provided by the more favorable criminal law or maintaining the sentence established by the final and irrevocable judgment.

Keywords: retroactivity; reclassification; individualization; criminal penalty; restrictive interpretation; the principle of legality.

1. INTRODUCERE

În jurisprudența autohtonă există o disensiune de interpretare a prevederilor art. 10¹ Cod penal (*lex mitior*), în special în partea ce vizează individualizarea pedepsei penale în cazul când se purcede la recalificarea faptei în temeiul efectului retroactiv al legii penale. Așadar, conform părerii minoritare, la care se aliază autorul, odată ce s-a recalificat fapta în virtutea retroactivității legii penale, instanța de judecată nu este ținută de maximul sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă condamnatului, având posibilitatea și chiar obligația de a individualiza din nou pedeapsa penală, respectându-se cu strictețe principiul individualizării (art. 7 Cod penal), prevederile generale (Capitolul VIII al Părții generale a Codului penal) și speciale (Capitolele I-XVIII ale Părții speciale a Codului penal) de individualizare a pedepsei, după criteriile cristalizate în practica Curții Supreme de Justiție¹.

În acest mod s-a procedat la adoptarea încheierilor judecătorești în cauzele recente: nr. 21-195/2025²; nr. 21-128/2025³; nr. 21-126/2025⁴ și multe altele. Cu toate acestea, după părerea majoritară, odată ce s-a recalificat fapta în virtutea retroactivității legii penale, instanța de judecată este limitată la maximul sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă condamnatului, având în vedere reglementările art. 10¹, alin. (7) Cod de procedură penală. Cu titlu de exemplu, la o astfel de concluzie s-a ajuns la adoptarea încheierilor judecătorești: nr. 21-233/2025⁵, nr. 21-376/2024⁶, nr. 21-305/2025⁷, nr. 21-335/2024⁸ etc.

Într-o altă serie de cauze, bazându-se de asemenea pe art. 10¹, alin. (7) Cod de procedură penală, instanța de judecată a decis menținerea pedepsei stabilite prin sentința

¹ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale nr. 8 din 11.11.2013, § 2.

² Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-195/2025 din 26.12.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

³ Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-128/2025 din 28.11.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

⁴ Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-126/2025 din 28.11.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

⁵ Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-233/2025 din 27.01.2026. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

⁶ Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-376/2024 din 13.01.2026. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

⁷ Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-305/2025 din 26.12.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

⁸ Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-335/2024 din 07.05.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

irevocabilă, limitându-se doar la recalificarea faptei: nr. 21-364/2025⁹, nr. 21-370/2025¹⁰, nr. 21-203/2025¹¹ etc. În cazul dat, instanța de judecată ori de câte ori se bazează pe argumentul reprezentantului instituției procuraturii și/sau al instituției penitenciare, „sancțiunile aplicate în baza legii vechi sunt în limitele sancțiunii maxime ale legii noi, urmând doar a fi recalificate faptele”, invocând drept raționament propriu, după recalificare, „menținerea pedepselor are loc deoarece sunt pedepse maxime prevăzute de lege pentru aceste infracțiuni”.

La rândul său, instanța ierarhic superioară [de recurs] susține că o pedeapsă mai blândă, prin prisma art. 10-10¹ din Codul penal, nu se poate aplica, căci instanța nu dispune în prezenta procedură de alternative la aplicarea pedepselor (cauza nr. 21r-701/2025¹²), pedeapsa nu depășește maximumul prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită (cauza nr. 21r-501/23¹³, nr. 21r-2098/21¹⁴), pedeapsa sub noile limite maxime poate fi aplicată doar pentru a nu-i agrava situația acuzatului decisă printr-o decizie judecătorească irevocabilă (cauza nr. 21r-9/25¹⁵). În acest punct de analiză se constată lipsa de consens, iar unificarea practicii judiciare, sub aspectul pus în discuție, încă nu a fost subiectul vreunui studiu științific detaliat sau al unei generalizări expuse de Curtea Supremă de Justiție în temeiul atribuției sale exclusive prevăzute de art. 4 al Legii nr. 64/2023¹⁶.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În prezentul studiu au fost folosite pe larg metodele analizei, sintezei, logicii, comparației. Materialele utilizate se rezumă la acte normative relevante, publicații științifice din domeniu, hotărâri judecătorești ale instanțelor naționale, inclusiv cele interpretativ-explicative, dar și hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO).

3. DISCUȚII ȘI REZULTATE OBTINUTE

Situațiile juridice nu sunt întotdeauna simple, iar efectele unei anumite conduite nu se produc doar imediat ce conduita este manifestată, ele putându-se întinde pe o durată mai lungă de timp. În astfel de situații, este important să se poată stabili care dintre normele juridice ce s-au succedat pe parcursul producerii efectelor raportului juridic sunt aplicabile. Soluția trebuie să fie oferită de asemenea prin norme juridice¹⁷. Extraactivitatea legii penale (fie sub forma ultraactivității, fie sub forma retroactivității) constituie o de-

⁹ Încheierea Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-364/2025 din 22.01.2026. În: Arhiva Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani.

¹⁰ Încheierea Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-370/2025 din 12.01.2026. În: Arhiva Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani.

¹¹ Încheierea Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-203/2025 din 17.12.2025. În: Arhiva Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani.

¹² Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Centru nr. 21r-701/2025 din 05.12.2025. În: Arhiva Judecătorei Hâncești, sediul Central.

¹³ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Centru nr. 21r-503/2023 din 08.06.2023. În: Arhiva Judecătorei Hâncești, sediul Central.

¹⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Centru nr. 21r-2098/21 din 07.04.2022. În: Arhiva Judecătorei Hâncești, sediul Central.

¹⁵ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți nr. 21r-9/25 din 19.06.2025. În: Arhiva Judecătorei Orhei, sediul Central.

¹⁶ Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 64 din 30.03.2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.04.2023, nr. 117-118.

¹⁷ Fodor E.-M. Legătura dintre drept și timp – discuții privind instituția prescripției. În: Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca. Series Humanistica, vol.14, 2016, p.287-288.

rogare (excepție) de la principiile activității și neretroactivității legii penale, constând în aplicarea legii penale în privința unor raporturi juridice anterioare sau posterioare intrării sale în vigoare¹⁸.

Retroactivitatea ca principiu de aplicare a legii penale este prevăzută de art. 10 din Codul penal. Prin efect retroactiv al legii penale se înțelege calitatea de extindere a acțiunii legii penale asupra persoanelor care au săvârșit diverse fapte înainte de intrarea în vigoare a acestei legi. Retroactivitatea este strict limitată de lege. În corespundere cu prevederile alin. (1) al art. 10 CP, legea obține calitatea de retroactivitate în trei situații: a) în cazul înlăturării caracterului infracțional al faptei; b) în caz de ușurare a pedepsei; c) în alte moduri care ameliorează situația persoanei ce a comis infracțiunea. Activitatea infracțională se înlătură prin metoda de-criminalizării, adică prin excluderea faptei infracționale din rândul celor incriminate, prin efectuarea modificărilor în Partea generală a Codului penal cu referință la vârsta unor categorii de infractori, prin introducerea unor condiții suplimentare pentru răspunderea penală, cu micșorarea cercului subiecților infracțiunii s.a. Ușurarea pedepsei se efectuează prin transferarea infracțiunii dintr-o categorie gravă în alta mai puțin gravă, prin micșorarea termenului minimal și a celui maximal al pedepsei, odată cu înlocuirea în sancțiunea normei a tipului pedepsei cu una mai ușoară, prin excluderea din sancțiunea alternativă a pedepsei mai grave sau a celei complementare, cu modificări de legislație ce au loc în procesul depenalizării pedepselor. Prin alte moduri care ameliorează situația persoanei vinovate trebuie înțelese prevederile noii legi, care este mult mai favorabilă pentru persoana vinovată. De exemplu, îmblânzirea regimului de ispășire a pedepsei cu închisoarea, extinderea temeiurilor pentru liberarea condiționată înainte de termen sau înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă, reducerea termenelor de prescripție și de stingere a antecedentelor penale, amânarea executării pedepsei pentru femeile gravide și cele cu copii în vârstă de până la 8 ani. Prevederile alin. (1) al art. 10 CP se extind asupra a trei categorii de persoane, acestea devenind subiecți ai legii noi: a) persoanele care au săvârșit faptele respective până la intrarea în vigoare a legii; b) persoanele care execută pedeapsa; c) persoanele care au executat pedeapsa, dar au antecedente penale. La atenuarea pedepsei pentru infracțiunea care se ispășește de către persoana vinovată, pedeapsa stabilită de instanța de judecată se micșorează în limitele prevăzute de noua lege penală¹⁹.

Instanțele judecătorești naționale sunt investite cu atribuția de a examina cererile cu privire la retroactivitatea legii penale, constituind astfel o expresie a manifestării principiului legalității incriminării și pedepsei (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), fapt reglementat expres de art. 3 Cod penal²⁰, art. 22 din Constituție²¹, art. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului²². Astfel, în conformitate cu prevederile art. 469, alin. (1), pct. 14) Cod de procedură penală, la executarea pedepsei instanța de judecată soluționează

¹⁸ Botnaru S., Pădure D. Conflict al legilor penale în timp: cazul legii penale incriminatoare (novatio legis), al legii penale defavorabile (novatio legis in pejus – lex gravior). În: Studia Universitatis Moldaviae, nr. 11, 2019, p. 70. 202 p.

¹⁹ Retroactivitatea legii penale. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2009, nr. 10, p. 17.

²⁰ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2002, nr.128-129.

²¹ Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.11.2024, nr. 466.

²² Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale nr. 1950 din 04.11.1950. În: Tratatate Internaționale, 30.12.1998, nr. 1.

chestiunile cu privire la schimbările de executare a unor hotărâri, și anume: liberarea de pedeapsă sau ușurarea pedepsei în temeiul adoptării unei legi care are efect retroactiv ori ameliorarea, în alt mod, a situației (art. 10 și 10¹ din Codul penal) [...] ²³.

În baza art. 10, alin. (1) Cod penal, legea penală care înlătură caracterul infracțional al faptei ce ușurează pedeapsa ori, în alt mod, ameliorează situația persoanei ce a comis infracțiunea are efect retroactiv, adică se extinde asupra persoanelor care au săvârșit faptele respective până la intrarea în vigoare a acestei legi, inclusiv asupra persoanelor care execută pedeapsa ori care au executat pedeapsa, dar au antecedente penale ²⁴. Potrivit reglementărilor art. 10¹, alin. (1) și (7) Cod penal, dacă, după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei privative de libertate, a muncii neremunerate în folosul comunității sau a amenzii, a intervenit o lege care prevede unul din aceste tipuri de pedeapsă, dar cu un maxim mai mic, sancțiunea aplicată se reduce la acest maxim dacă depășește maximumul prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită. În cazul în care, în temeiul efectului retroactiv al legii penale, se impune recalificarea faptei stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă, instanța de judecată, soluționând chestiunea privind executarea hotărârii respective, va recalifica fapta și va aplica pedeapsa prin fixarea maximumului sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă condamnatului, dacă pedeapsa stabilită prin hotărârea irevocabilă este mai mare decât maximumul prevăzut de legea penală nouă, sau va menține pedeapsa stabilită prin hotărârea irevocabilă ²⁵.

Totodată, Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova s-a expus asupra retroactivității legii penale relativ recent, prin decizia nr. 4-1ril-3/2020 ²⁶, de admitere a recursului în interesele legii în vederea asigurării interpretării și aplicării unitare a legii penale și de procedură penală, enunțând următoarele constatări:

„Finalitatea urmărită de legiuitor constă în ameliorarea severității pedepsei aplicabile categoriei de făptuitori vizați, la toate fazele procesului penal – atât la examinarea cauzei, cât și la executarea pedepsei. Principiul umanismului, în accepțiunea sa actuală, a devenit unul dintre pilonii de bază ai dreptului penal, astfel, întreaga reglementare juridică are menirea să apere, în mod prioritar, persoana ca valoare supremă a societății, drepturile și libertățile acesteia. Unul dintre principiile fundamentale, statuat la art. 7 al Convenției pentru apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, este principiul *nulla poena sine lege*, care semnifică, printre altele, că nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă, decât cea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii. Deci dacă legea penală nouă permite ameliorarea situației categoriei de condamnați vizați, este inacceptabil de a nu permite acestora să facă uz de norma ce le micșorează pedeapsa, or, retroactivitatea normelor de drept substanțial nu se pune în discuție. Astfel, cea mai potrivită soluție a instanțelor de judecată, care va fi atât în litera, cât și în spiritul legii, este aplicarea retroactivității legii penale mai blânde [...] și în privința condamnaților care execută pedeapsa”.

²³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 05.11.2013, nr. 248-251.

²⁴ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2002, nr.128-129.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Decizia Plenului Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție nr. 4-1ril-3/2020 din 17.12.2020. https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=14 (accesat la 08.02.2026)

Aspectele generale vizând retroactivitatea legii penale mai favorabile au fost elucideate pe larg în jurisprudența CtEDO, conform căreia „legea nouă, cu o sancțiune mai blândă trebuie aplicată retroactiv, chiar dacă a intrat în vigoare după comiterea faptei” (cauza *Scoppola vs. Italia* (No. 2)²⁷); „în cazul în care un stat prevede expres, în legislația sa, principiul retroactivității legii penale mai favorabile, acesta trebuie să permită justițiabililor săi să exercite acest drept, conform garanțiilor din Convenție” (cauza *Gouarre Patte vs. Andorra*²⁸); „principiul retroactivității legii penale mai favorabile se poate aplica, de asemenea, la stabilirea unei pedepse contopite pentru mai multe condamnări” (cauza *Koprivnikar vs. Slovenia*²⁹); „principiul aplicării legii penale mai favorabile presupune acordarea unui beneficiu efectiv condamnatului, iar nu unul pur formal” (cauza *Maktouf și Damjanović vs Bosnia și Herțegovina*³⁰).

Nu este inutil de a sublinia că în toate cauzele sus-indicate, instanța europeană a drepturilor omului a stabilit încălcări în aplicarea principiului potrivit căruia doar legea poate stabili o pedeapsă și principiul retroactivității legii penale mai blânde. Dilema juridică ridicată în prezentul studiu se reduce la a clarifica situația în care, după recalificarea faptei în virtutea efectului retroactiv al legii penale, instanța de judecată urmează să porceadă la o nouă individualizare a pedepsei penale, fiind sau nefiind limitată de pragul maxim al sancțiunii penale din legea mai favorabilă și/sau menținerea pedepsei stabilită prin hotărârea irevocabilă.

Or, după cum rezultă din jurisprudența majoritară, instanțele judecătorești fie se limitează la recalificarea faptei, cu menținerea pedepsei stabilite anterior, fie se limitează la stabilirea unei noi sancțiuni strict maxime conform legii penale mai favorabile. În accepțiunea noastră, menținerea automată a unei pedepse stabilite pentru o infracțiune mai gravă, după recalificarea faptei într-o infracțiune de gravitate inferioară, fără o re-individualizare reală a pedepsei, este incompatibilă cu art. 7 din Convenție, art. 22 din Constituție, art. 3 din Codul penal și nici nu se impune o astfel de interpretare prin prisma art. 10¹, alin. (7) Cod penal.

Să luăm drept reper o speță standard, cel mai des întâlnită în practica judiciară autohtonă, conform căreia persoana a fost condamnată pentru un furt cu cauzarea de daune în proporții considerabile (art. 187, alin. (2), lit. f) Cod penal), comis până la data de 07.09.2024, fapta fiindu-i recalificată retroactiv prin excluderea circumstanței agravante (art. 187, alin. (1) Cod penal). Motivul aplicării retroactive a legii penale l-a constituit legea penală nouă mai favorabilă [Legea nr. 136/2024³¹] ce a modificat sensul agravantei „cu cauzarea de daune în proporții considerabile”.

În acest mod, prin sentință judecătorească irevocabilă, pentru comiterea infracțiunii de jaf calificat, persoana a fost condamnată la minimul de 5 ani de închisoare [limitele închisorii pentru art. 187, alin. (2) vizează intervalul 5-7 ani]. După recalificarea faptei în

²⁷ Cauza *Scoppola vs. Italia* (No. 2), hotărârea CtEDO din 17.09.2009. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-94135> (accesat la 07.02.2026).

²⁸ Cauza *Gouarre Patte vs. Andorra*, hotărârea CtEDO din 12.04.2016. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-159911> (accesat la 07.02.2026).

²⁹ Cauza *Koprivnikar vs. Slovenia*, hotărârea CtEDO din 24.01.2017. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-171983> (accesat la 07.02.2026).

³⁰ Cauza *Maktouf și Damjanović vs Bosnia și Herțegovina*, hotărârea CtEDO din 18.07.2023. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-123176> (accesat la 02.02.2026).

³¹ Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional) nr. 136 din 06.06.2024, în vigoare din 07.09.2024. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2024, nr. 245-246.

cazul retroactivității legii penale, conform art. 187, alin. (1) Cod penal [limitele închisorii pentru art. 187, alin. (1) vizează intervalul 2 - 5 ani], instanțele judecătorești naționale mențin pedeapsa de 5 ani de închisoare, prevalându-se de prevederile art. 10¹, alin. (7) Cod penal, care indică una din două soluții:

1) fixarea maximului sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă condamnatului;

2) menținerea pedepsei stabilite prin hotărârea irevocabilă.

Cu această soluție, dată *de plano* de către instanțele judecătorești naționale, fără a purcede la o reindividualizare a regimului sancționator, categoric nu suntem de acord. Astfel, în opinia noastră, în varianta descrisă *supra*, recalificarea faptei nu aduce niciun beneficiu efectiv persoanei condamnate.

În cazul altor infracțiuni, recalificarea din alin. (2) în alin. (1), spre exemplu la art. 186 Cod penal (furtul), schimbă clasificarea infracțiunii din mai puțin gravă în ușoară și, prin urmare, se schimbă categoria penitenciarului din semiînchis în deschis. În cazul jafului, însă, schimbarea categoriei infracțiunii din gravă în mai puțin gravă nici sub un aspect nu se repercutează asupra situației *de facto* a condamnatului.

În esența sa, satisfacerea pozitivă a cererii de aplicare a retroactivității legii penale se limitează, în această ipoteză, doar la reîncadrarea faptelor infracționale dintr-o normă penală în alta, iar schimbarea dată goleşte de substanță instituția retroactivității legii penale, care, urmărind logica art. 10, alin. (1) Cod penal, ar trebui să înlăture caracterul infracțional al faptei, să ușureze pedeapsa și/sau să ameliorează situația persoanei care a comis infracțiunea.

Satisfacția morală a unui condamnat că fapta sa infracțională este mai puțin gravă din perspectiva încadrării juridice (de la alin. (2) la alin. (1), ori din trei circumstanțe agravante rămâne doar una sau două) evident că nu cade sub incidența conceptului de „lege mai favorabilă”. De aceea susținem opinia expusă în doctrină, potrivit căreia legea penală nouă poate fi favorabilă în partea incriminării faptei, pe când sancționarea rămâne aceeași sau pedeapsa aplicată printr-o hotărâre definitivă se încadrează în limitele sancțiunii prevăzute pentru fapta incriminată, unde această sancțiune a fost revizuită nesemnificativ³², ceea ce determină concluzia că principiul retroactivității legii penale nu se răsfrânge în privința condamnatului³³.

Totuși nu susținem întrutotul concluzia aceluiași autor, potrivit căreia temeiul care ar servi la reducerea pedepsei stabilite va lipsi, dacă pedeapsa aplicată condamnatului în baza hotărârii contestate nu depășește maximul prevăzut de legea nouă pentru infracțiunile săvârșite³⁴. Astfel, într-o speță de omor comis în stare de afect, examinată de Curtea Supreme de Justiție, s-a notat că reîncadrarea faptei infracționale din art. 90 Cod penal 1961 în art. 146 Cod penal 2002 nu este necesară datorită păstrării acelorași limite ale pedepsei penale sub formă de închisoare de până la 5 ani. Totodată, în ce privește excluderea din dispozitivul sentinței, indicația aplicării pedepsei complementare „confiscarea averii”, recursul nu poate fi admis, căci potrivit sensului retroactivității, legea penală

³² Pădure D. Viziunea Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova asupra aplicării legii penale în timp: sinteza practicii judiciare. În: Revista Națională de Drept, nr. 9, 2017, p. 31. 56 p.

³³ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. 1re-1294/2009 din 11.11.2009. În: Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova.

³⁴ Pădure D. Viziunea Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova asupra aplicării legii penale în timp: sinteza practicii judiciare. În: Revista Națională de Drept, nr. 9, 2017, p. 39. 56 p.

nouă (art. 188 CP) nu prevede ca pedeapsă complementară „confiscarea averii”, respectiv se acționează nu în aspectul excluderii acestei indicații din sentințele definitive până la intrarea în vigoare a legii noi, ci numai în partea că această pedeapsă complementară la caz încetează de a mai fi executată și nu se mai aplică în cazul condamnării persoanei pentru fapta săvârșită sub puterea legii penale vechi. Dacă pedeapsa complementară prevăzută de legea penală veche a fost executată în perioada activității acestei legi și nu este în vreo legătură cu păstrarea sau stingerea antecedentului penal, principiul retroactivității legii penale noi nu acționează³⁵.

Într-un alt caz, s-a evidențiat că nu a fost posibilă reîncadrarea acțiunilor persoanei din art. 147, alin. (2) și (3) Cod penal (în redacția Legii din 24.03.1961) în baza art. 121, alin. (2) Cod penal (în redacția Legii din 15.12.1992), deoarece această normă la data comiterii infracțiunii nu era în vigoare și care, agravând pedeapsa, nu poate avea efect retroactiv³⁶. Într-o altă speță, reîncadrarea faptei infracționale din art. 195, alin. (2) Cod penal [infracțiune deosebit de gravă] în art. 186, alin. (2), lit. c), d) Cod penal [infracțiune mai puțin gravă], a determinat operarea efectelor încheierii tranzacției de împăcare, anterior respinsă, care nu și-au pierdut valabilitatea, respectiv au condiționat încetarea procesului penal³⁷.

În ultimele spețe exemplificate, Colegiul lărgit al Curții Supreme de Justiție a notat că, în virtutea efectului retroactiv, recalificarea faptei din art. 217, alin. (4), lit. b) Cod penal (redacția din 04.11.2005), care prevedea pedeapsa cu închisoarea de la 4 la 6 ani, în baza art. 217, alin. (4), lit. b) Cod penal (redacția din 18.12.2008), care prevede pedeapsa închisorii de la 1 la 6 ani, determină și o reducere a pedepsei aplicate din 5 ani închisoare (cum a fost stabilit prin Sentința Judecătoreiei Botanica, mun. Chișinău, din 26.12.2008, menținută prin Decizia Curții de Apel Chișinău din 04.05.2019), în 4 ani și 9 luni de închisoare³⁸; recalificarea acțiunilor de la art. 190, alin. (2), lit. c) Cod penal la art. 190 alin. (1) Cod penal (red. 26.07.2018) permite a fi stabilită pedeapsa conform sancțiunii normei date, care prevede trei forme alternative de pedeapsă: amendă în mărime de la 550 la 850 de unități convenționale, muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 240 de ore, sau închisoare de până la 3 ani. În final se stabilește acuzatului pedeapsa sub formă de închisoare pe un termen 2 ani³⁹.

Ar constitui o sarcină excesivă și lipsită de sens recalificarea tuturor infracțiunilor constatate prin hotărâre judecătorească irevocabilă odată cu modificarea întregii legi penale, cum a fost cazul adoptării Codului penal nr. 985 din 18.04.2022, abrogându-se astfel Codul penal nr. 41 din 24.03.1961⁴⁰. Această recalificare poate fi justificată doar în contextul caracterului retroactiv al legii penale. Pornind de la aceste argumente, instanțele judecătorești care reîncadrează juridic faptele infracționale stabilite prin hotărâre judecătorească irevocabilă, excluzând o circumstanță agravantă sau schimbând alineatul din

³⁵ Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție nr. 4-Ire-170/2004 din 25.10.2004. În: Baza de date E-LEX.

³⁶ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. 1c/a-122/2001 din 16.10.2001. În: Baza de date E-LEX.

³⁷ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-127/2009 din 17.02.2009. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2010, nr. 6, p. 14.

³⁸ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-1097/2009 din 08.12.2009. În: Baza de date E-LEX.

³⁹ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-816/2019 din 28.05.2019. În: Arhiva Judecătoreiei Chișinău, sediul Central.

⁴⁰ Codul penal al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești nr. 41 din 24.03.1961. În: Veștile R.S.S.M., 24.04.1961, nr. 10.

norma penală incidentă, fără a discerne prin ce această operațiune este favorabilă/benefică condamnatului, doar formal aplică principiul retroactivității legii penale.

Ab absurdo, odată ce aplicarea retroactivă a legii penale nu comportă niciun efect, din rândul acelor enumerate de prevederile art. 10, alin. (1) Cod penal, soluția corectă ar trebui să fie respingerea cererii condamnatului de aplicare retroactivă a legii penale drept neaplicabilă cazului. Astfel a constatat Curtea Supremă de Justiție în cauza nr. 1ra-325/2010⁴¹: „Prevederile art. 10 CP conform cărora legea penală, care ameliorează situația persoanei ce a comis infracțiunea are efect retroactiv, nu pot fi aplicate, deoarece pedeapsa stabilită inculpatului corespunde limitelor legale ale pedepsei stabilite în rezultatul modificărilor introduse în Codul penal”.

Respectiv, considerăm că acest mod formal de aplicare a retroactivității legii penale desconsideră practica Curții Supreme de Justiție care, ultimul timp, critică dur devianțele de la jurisprudența constantă. Spre exemplu, Colegiul penal al CSJ conchide: „completul regretă că un judecător specializat în materie penală de la Judecătoria Chișinău cu experiență în funcție de peste 15 ani nu consultă jurisprudența Curții Supreme de Justiție, nici peste câteva luni, fie preferă să nu urmeze practica explicită a Curții Supreme”⁴².

Privind dintr-o altă optică, nu putem nega practica minoritară a instanțelor judecătorești, conform căreia aplicarea retroactivă a legii penale impune necesitatea unei reindividualizări în particular a faptei/faptelor infracționale comise, fără o interpretare extensivă defavorabilă a legii penale, care este, notoriu, interzisă (art. 3, alin. (2) Cod penal). Astfel, reglementările art. 10¹, alin. (7) Cod penal, nu limitează nicicum instanța de judecată la opțiunile de: 1) aplicare a maximului sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă condamnatului; 2) menținere a pedepsei stabilite prin hotărârea irevocabilă. Dimpotrivă, această normă penală trebuie nuanțată pe fundalul art. 10¹, alin. (1) Cod penal, care instituie unica opțiune de reducere a pedepsei la maximul sancțiunii legii noi, dacă sancțiunea depășește maximul prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită.

Observăm că art. 10¹, alin. (1) Cod penal operează cu sintagma „se reduce la acest maxim”, iar art. 10¹, alin. (7) Cod penal – cu sintagma „prin fixarea maximului sancțiunii”. Nimic nu încurcă legislatorul, pentru imprimarea caracterului unitar, concordat, previzibil și clar al legii, să se expună și la art. 10¹, alin. (7) Cod penal în următoarea formulă: „instanța de judecată [...] va aplica pedeapsa prin reducerea la maximul sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă condamnatului [...]” sau „instanța de judecată [...] va aplica pedeapsa maximă a sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă condamnatului [...]”.

Prin urmare, deducem în mod inechivoc că formularea expusă de legiuitor conține doar interdicția depășirii maximului pedepsei penale prevăzută de legea nouă, nu și obligația imperativă de a aplica pedeapsa maximă prevăzută de legea nouă. În exemplul nostru de reper expus mai sus, când instanța de judecată ajunge la concluzia de recalificare, în virtutea caracterului retroactiv al legii penale, a faptei infracționale de la art. 187, alin. (2), lit. f) Cod penal în art. 187, alin. (1) Cod penal, aceasta are obligația de a individualiza din nou fapta în limitele noi de la 2 la 5 ani de închisoare, dar și a pedepselor alternative mai blânde: amendă în mărime de la 550 la 850 de unități convenționale sau cu muncă

⁴¹ Hotărârea Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-325/2010 din 30.03.2010. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2010, Nr. 9, p. 28.

⁴² Încheierea Curții Supreme de Justiție nr. 1cs-57/2025 din 03.04.2025 cu privire la soluționarea conflictului de competență pentru examinarea cererii cu privire la aplicarea retroactivității legii penale. În: Arhiva Judecătoriai Chișinău, sediul Buiucani.

neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore. Astfel, într-o ipoteză că există doar circumstanțe atenuante, personalitatea făptuitorului se caracterizează pozitiv, starea familială este una exemplară, prejudiciul infracțional a fost recuperat, iar motivele comiterii infracțiunii au fost nobile, nu este clară logica aplicării în asemenea cauzei a pedepsei penale maximale prevăzută de art. 187, alin. (1) Cod penal.

Oare nu este un caz particular de discriminare vădită situația în care două infracțiuni similare comise la un interval foarte scurt de timp, în absolut aceleași circumstanțe, se pedepsesc în mod cu totul diferențiat? O abordare din această perspectivă deja a constituit obiectul de verificare a constituționalității prevederilor art. 10¹, alin. (7) Cod penal⁴³, fiind însă respinsă ca o *actio popularis*, neaplicabilă cauzei civile examinate, datorită caracterului penal al normei contestate.

Făptuitorul care a jefuit și a fost condamnat până la data de 07.09.2024, în virtutea reîncadrării ulterioare a faptei datorită retroactivității legii penale, i se va aplica doar pedeapsa maximă a normei mai favorabile – 5 ani de închisoare. Făptuitorul care a fost condamnat pentru jaf după data de 07.09.2024, acțiunile sale fiind calificate din start conform legii noi, va beneficia de o opțiune atât în tipul pedepsei – amendă, muncă neremunerată în folosul comunității, închisoare –, cât și în mărimea acesteia: de la 2 la 5 ani în cazul închisorii.

În această ultimă situație pare a fi paradoxală concluzia, mai ales atunci când două jafuri identice, comise la aceeași dată, pot determina un regim de individualizare cu totul diferențial în funcție de data condamnării definitive și irevocabile a persoanei. Dacă procesul a fost finalizat cu o soluție irevocabilă până la 07.09.2024, la aplicarea retroactivă a legii penale opțiunile de sancționare cu amendă, muncă neremunerată în folosul comunității și închisoare sub maximul pedepsei noi mai favorabile nu ar putea fi disponibile, spre deosebire de adoptarea soluției după data de 07.09.2024, când nu mai este necesară implicarea retroactivității legii penale.

4. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Din considerentele expuse mai sus, optăm pentru interpretarea prevederilor art. 10¹, alin. (7) Cod penal în sens favorabil condamnatului și operațional al instituției retroactivității legii penale. Astfel, în înțelesul art. 10¹, alin. (7) Cod penal, în temeiul efectului retroactiv al legii penale, instanța de judecată este obligată nu doar să recalifice fapta, ci și să porceadă la o reindividualizare a pedepsei penale, nefiind obligată să aplice maximul sancțiunii prevăzute de legea penală mai favorabilă condamnatului, limitată să nu depășească acest maxim.

Respectiv, instanța va avea o singură interdicție de nedeapășire a maximului sancțiunii mai favorabile, având posibilitate atât de a menține pedeapsa stabilită prin hotărârea irevocabilă, cât și de a aplica o pedeapsă mai blândă. În orice caz, omisiunea instanțelor judecătorești naționale, în majoritatea cazurilor, de a efectua o nouă individualizare a faptelor infracționale după recalificarea în temeiul caracterului retroactiv al legii penale, implică riscuri pe termen lung de condamnări ulterioare a Republicii Moldova pentru încălcarea art. 7 CEDO.

⁴³ Decizia Curții Constituționale nr. 84 din 18.11.2016 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 101 alin. (7) din Codul penal (aplicarea legii mai favorabile în cazul recalificării infracțiunii).

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

- Botnaru S., Pădure D. Conflict al legilor penale în timp: cazul legii penale incriminatoare (novatio legis), al legii penale defavorabile (novatio legis in pejus – lex gravior). În: Studia Universitatis Moldaviae, nr. 11, 2019. 202 p.
- Cauza Gouarre Patte vs. Andorra, hotărârea CtEDO din 12.04.2016. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-159911> (accesat la 07.02.2026).
- Cauza Koprivnikar vs. Slovenia, hotărârea CtEDO din 24.01.2017. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-171983> (accesat la 07.02.2026).
- Cauza Maktouf și Damjanović vs Bosnia și Herțegovina, hotărârea CtEDO din 18.07.2023. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-123176> (accesat la 02.02.2026).
- Cauza Scoppola vs. Italia (No. 2), hotărârea CtEDO din 17.09.2009. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-94135> (accesat la 07.02.2026).
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 05.11.2013, nr. 248-251.
- Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2002, nr.128-129.
- Codul penal al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești nr. 41 din 24.03.1961. În: Veștile R.S.S.M., 24.04.1961, nr. 10.
- Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.11.2024, nr. 466.
- Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale nr. 1950 din 04.11.1950. În: Tratatate Internaționale, 30.12.1998, nr. 1.
- Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți nr. 21r-9/25 din 19.06.2025. În: Arhiva Judecătorei Orhei, sediul Central.
- Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Centru nr. 21r-2098/21 din 07.04.2022. În: Arhiva Judecătorei Hâncești, sediul Central.
- Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Centru nr. 21r-503/2023 din 08.06.2023. În: Arhiva Judecătorei Hâncești, sediul Central.
- Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Centru nr. 21r-701/2025 din 05.12.2025. În: Arhiva Judecătorei Hâncești, sediul Central.
- Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. 1c/a-122/2001 din 16.10.2001. În: Baza de date E-LEX.
- Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-127/2009 din 17.02.2009. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2010, nr. 6, p. 14.
- Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-1097/2009 din 08.12.2009. În: Baza de date E-LEX.
- Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. 1re-1294/2009 din 11.11.2009. În: Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova.
- Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-816/2019 din 28.05.2019. În: Arhiva Judecătorei Chișinău, sediul Central.
- Decizia Curții Constituționale nr. 84 din 18.11.2016 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 101 alin. (7) din Codul

- penal (aplicarea legii mai favorabile în cazul recalificării infracțiunii).
- Decizia Plenului Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție nr. 4-1ril-3/2020 din 17.12.2020. https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=14 (accesat la 08.02.2026).
- Fodor E.-M. Legătura dintre drept și timp – discuții privind instituția prescripției. În: Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca. Series Humanistica, vol.14, 2016, p.287-288.
- Hotărârea Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-325/2010 din 30.03.2010. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2010, Nr. 9, p. 28.
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale nr. 8 din 11.11.2013, § 2.
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4-1re-170/2004 din 25.10.2004. În: Baza de date E-LEX.
- Încheierea Curții Supreme de Justiție nr. 1cs-57/2025 din 03.04.2025 cu privire la soluționarea conflictului de competență pentru examinarea cererii cu privire la aplicarea retroactivității legii penale. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-126/2025 din 28.11.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-128/2025 din 28.11.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-195/2025 din 26.12.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-203/2025 din 17.12.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-233/2025 din 27.01.2026. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-305/2025 din 26.12.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-335/2024 din 07.05.2025. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-364/2025 din 22.01.2026. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-370/2025 din 12.01.2026. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, nr. 21-376/2024 din 13.01.2026. În: Arhiva Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.
- Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 64 din 30.03.2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.04.2023, nr. 117-118.
- Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional) nr. 136 din 06.06.2024, în vigoare din 07.09.2024. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2024, nr. 245-246.
- Pădure D. Viziunea Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova asupra aplicării legii penale în timp: sinteza practicii judiciare. În: Revista Națională de Drept, nr. 9, 2017. 56 p.
- Retroactivitatea legii penale. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2009, nr. 10, p. 17.